

Luiste jõe kudealade parandamise kavatsus

a) Luiste jõe kudealade parandamise eesmärk

Luiste jõe kudealade parandamise eesmärk on jõe füüsilise kvaliteedi tõstmine selleks, et parandada siirdekalade sigimis- ja kasvualasid.

Luiste jõel (VEE1109800) on 2022. aastal läbi viidud ihtüoloogilised eeluuringud jõe elupaikade parandamiseks¹. Suurimad forelli sigimis- ja tähnikute elupaigad asuvad hajusalt jõe alumisel 6 km pikkusel kõigul (lõigul lang ca 10 m). Kuna jõgi on kogu ulatuses kunstlikus sängis, siis on elupaiga kvaliteet valdavalt kesine või rahuldav ning ainult vähestes kohtades hea. Kokku mõõdeti jõe alamjooksul 6830 m² taastootmisala.

Jõe füüsilise kvaliteedi parandamiseks on ihtüoloogid teinud ettepaneku parandada forelli sigimis- ja kasvualasid Luiste paisust allavoolu asuval 440 m pikkusel kesise kvaliteediga jõelõigul.

Tegevuste kirjeldus:

Ettepanekuna esitatud jõelõiku rajatakse 2 kudepadjandit ning lisatakse elupaiga mitmekesistamiseks maakive vastavalt tabelile 1. Materjal peab olema sõelutud looduslikust kruusast, vajadusel tuleb lisada purustatud kruusa, et materjal ei oleks liiga ümar ja voolus ebastabiilne.

Kudepadjandi rajamiseks lisatakse jõesängi veerist diameetriga 2...8 cm järgmiselt:

- 1) ca 50±10% diameetriga 2...5 cm
- 2) ca 50±10% diameetriga 5...8 cm.

Tabel 1. Luiste jõelõigule rajatavate kudepadjandite asukohad ja materjali hulk.

Luiste jõgi	Koordinaadid (kudepadjand)	Veerise hulk (m ³ /tk)	Koordinaadid (lõigu algus)	Koordinaadid (lõigu lõpp)	Lõigu pikkus (m)	Kivid lõigule d=30-50 cm
Kudepadjand 1	X=6525013 Y=512957	3	X=6524967 Y=512938	X=6525116 Y=512999	180	20
Kudepadjand 2	X=6525116 Y=512999	3				

Tööde projekteerimise käigus tuleb välja selgitada ja hinnata mõju maaparandussüsteemide toimimisele. Samuti tuleb välja selgitada ligipääsuteed objektile ning vajadus puittaimestiku eemaldamiseks juurdepääsuks jõe kaldalt. Tööde järgselt tuleb liikumisteed maastikul vajadusel tasandada ja korrastada.

Asukoht:

Parandatav Luiste jõe lõik asub Rapla maakonnas, Märjamaa vallas, Luiste külas ning kattub kahe eraomandisse kuuluva katastriüksusega (joonis 1): Klausimetsa (50301:001:0063) ja Jõekalda (42703:001:0520).

¹ Ökokonsult OÜ, TÜ Eesti Mereinstituut, Trulling MTÜ. 2023. Jõgede eeluuringud elupaikade parandamiseks. Osa 1. Kasari jõestiku ihtüoloogilised uuringud.

Joonis 1. Parandatava Luiste jõelõigu asendiplaan ja tööde ala.

b) Ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest maaparandusehitistest, teedest ja muust infrastruktuurist

Parandatav Luiste jõelõik kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude nimekirja ning ühtlasi paikneb tööala maaparandussüsteemide reguleeriva võrgu alas.

Luiste jõe paremkalda rohumaal kulgeb elektriõhuliin alla 1 kV nimetusega AMKA.3x70+95.

c) Ülevaade objektist ning paikvaatluse pildid

Luiste jõgi on Kasari jõe parmpoolne harujõgi mille pikkuseks on 15,4 km ja valgala suuruseks on 106,6 km². Jõe lähe asub Sipa asulast läänepool paiknevas soos ning jõgi suubub Kasari jõkke. Jõgi on suures ulatusel kunstlikus sängis ning saab suure osa oma veest Pokuti ja Sakalepa ojadest. Jõe absoluutne kõrgus suudmes on 10 m ning lähtel ligikaudu 31 m.

Hüdro-morfoloogiliste uuringute käigus on tehtud ettepanek parandada Luiste jõe kudealasi ühes lõigus. Parandatav jõelõik paikneb põllumajandusmaastikul ning jõe kallastel kasvab kitsas riba puid. Seega tuleb tööde tegemisel arvestada puittaimestiku säilimisega. Ligipäas jõele on parim Klausimetsa (50301:001:0063) katastriüksuselt Koidu teelt, mis välitööde ajal oli rohukattega tee. Klausimetsa maaüksus oli välitööde ajal kasutuses karjamaana.

Joonis 2. Luiste parandatav jõelõik (10.09.2024).

d) Eelhinnang, kuidas kudealade parandamine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi, ettevõtete tegevusi

Mõju tulundusmetsale: Mõju tulundusmetsale puudub.

Mõju eramaadele: Luiste jões kalade kudealade parandamine mõjutab eelkõige Klausimetsa (50301:001:0063) kinnistut, kust toimub parandatavatele koelmualadele ligipääs. Mõju Jõekalda (42703:001:0520) katastriüksusele puudub. Maaomanikelt küsitakse planeeritud tööde elluviimiseks vastavad kooskõlastused.

Mõju infrastruktuurile: Luiste jões parandatav kudealade lõik kuulub riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu ning paikneb maaparandussüsteemide reguleeriva võrgu mõjualas. Põllumajandus- ja Toiduametilt taotletakse enne projekteerimist tehnilised tingimused tegevuste elluviimiseks ning hinnatakse planeeritavate tegevuste mõjusid eesvoolule ja maaparandussüsteemi toimivusele.

Mõju kaitseväärtustele: Üks peamisi ohu- ja mõjutegureid Luiste jões on jõe degradeeritud füüsiline kvaliteet – jõgi voolab suures ulatuses kunstlikus sängis.

Luiste jõge peetakse kogu pikkuses soojaveeliseks. Jõgi voolab valdavalt avatud kallastega põldude vahel ning keskjooksul asuv 6,3 ha suurune Luiste paisjärv (VEE2042710) muudab alamjooksul veerežiimi veelgi soojemaks. Paisjärvest allavoolu jääva jõelõigu hüdroloogiline režiim võib veidi jahedam olla, sest enamuse jõe suvisest vooluhulgast voolab jõkke paisu alaveetaseme kõrgusel asuva toru kaudu¹.

Suurimad forelli sigimis- ja tähnikute elupaigad asuvad hajusalt jõe alumisel 6 km pikkusel lõigul. Kuna jõgi on kogu ulatuses kunstlikus sängis, siis on elupaiga kvaliteet valdavalt kesine või rahuldav ning ainult vähestes kohtades hea. Luiste jõe alamjooksul oli kokku 2055 m pikkusel lõigul 6830 m² forellile sobivat taastootmisala. Enamikes kohtades on jõe kvaliteet pigem kesine ning seetõttu on jõe hinnatud potentsiaalne laskujate hulk 226 laskujat aastas. Luiste jõgi on jõesilmule sobivaks sigimis- ja vastsete elupaigaks. Praktiliselt kõik forellile sobilikud sigimisalad sobivad kudepaikadeks ka jõesilmule. Vastsetele sobivaid elupaiku on jõe alamjooksul samuti piisavalt. Paraku on rändetakistuseks jõesilmule Kasari jõel asuv Laastre pais. Luiste jões on jõesilmule lõplikuks rändetõkkeks Luiste pais.

Jõe alamjooksul asub Luiste hoiuala (KLO2000184), mille kaitseväärtuseks on ka jõgi elupaigana. Ühtlasi kattub sama alaga Natura 2000 loodusala (RAH0000357).

Jõe füüsilise kvaliteedi tõstmisel paranevad kalade sigimis- ja kasvualad. Jõkke lisatav veeris suurendab kudemiseks sobivate alade hulka jões ning maakivide lisamine tagab jõe elustikule nii mitmekesisema elukeskkonna kui ka suurendab voolumustri mitmekesisust.

Mõju ettevõtete tegevusele: Mõju ettevõtete tegevusele puudub.